

УДК 821.162.1-3.09:94(438)

Яніна Яковенко

Луцький навчально-виховний комплекс

«SŁUPY BOLESŁAWA WIELKIEGO W KIJOWIE» ФРАНЦІШКА РАВИТИ-ГАВРОНСЬКОГО ЯК УМОВНА КАРТИНА КОРДОНІВ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ

У статті, вперше в українському літературознавстві, здійснюється аналіз гавенди на тему східних кордонів Польщі за панування Болеслава Хороброго (Великого), письменника Ф.Равіти-Гавронського «*Słupy Bolesława Wielkiego w Kijowie*», як узагальнено-символічна картина Речі Посполитої.

Ключові слова: Аскольдова могила, «стовпи», Болеслав Великий, легенда про церкву св. Миколая, Аскольд і Дір.

Jakowenko Janina. «*Słupy Bolesława Wielkiego w Kijowie*» Franciszka Rawity Gawrońskiego jako warunkowy obraz granic Rzeczypospolitej.

W artykule, po raz pierwszy w literaturoznawstwie ukraińskim bada się gawęda na temat wschodnich granic Polski za panowania Bolesława Chrobrego (Wielkiego), pisarza F.Rawity-Gawrońskiego «*Słupy Bolesława Wielkiego w Kijowie*» jako uogólniono-symboliczny obraz Rzeczypospolitej.

Słowa kluczowe: mogiła Askolda, «słupy», Bolesław Wielki, legenda o cerkwi św. Mikołaja, Askold i Dir.

Iakovenko Ianina. «*Słupy Bolesława Wielkiego w Kijowie*» of Franciszek Rawita Gawronski as a conditional picture of borders of The Polish-Lithuanian Commonwealth.

In the article, first in Ukrainian literary criticism the analysis of historical gawęda comes true on a theme east borders of Poland at domination Bolesław the Brave (Wielki), writer F.Rawity-Gawroński «*Słupy Bolesława Wielkiego w Kijowie*» as a generalized-symbolic picture of Rzeczypospolita.

Key words: Askold's Grave, «słupy», Bolesław the Brave, legend is about the church of saint Nikolay, Askold I Dir.

Францішек Равіта-Гавронський був одним з дослідників питання кордонів Речі Посполитої, про які часто писали письменники Польщі. У своїй гавенді «*Słupy Bolesława Wielkiego w Kijowie*» автор розглядає тему кордонів Речі Посполитої, спираючись на легенду хронікарів, не лише польських, але і українських, оскільки землі українські входили тоді до складу польської держави. Як історик, Гавронський передусім досліджує питання правдивості даних, а як письменник - вдається до власних припущень з огляду недостовірності інформації. На це автор вказує у підзаголовку до твору: «*Legenda, historia, hipoteza*», чим окреслює джерела до яких звертався під час написання гавенди.

Формування кордонів Речі Посполитої було довготривалим і бурхливим процесом. Остаточним днем об'єднання вважається 1 липня 1569 року, коли Велике Князівство Литовське підписало унію з Королівством Польським, у зв'язку з яким утворило єдину державу - Річ Посполиту. Головною причиною підписання Люблінської унії було бажання обох зберегти свої кордони і врятувати землі від завоювання Московським князівством. Проте, говорячи про кордони Польщі, варто звернутися до часів Київської Русі.

Кордони Речі Посполитої цікавили численну кількість як науковців, так і письменників, від першої їхньої згадки у хроніках. Легенда про «стовпи», поставлені Болеславом Хоробрим з'явилася у часи середньовіччя, хоча тоді ці кордони носили досить умовний характер. Першу згадку знаходимо у Галла Аноніма, який писав так: «Nieposkromionych zaś Sasów z taką mocą poskromił, że w środku ich ziemi żelaznymi słupami [wbitymi] w rzece Sali oznaczył granice Polski» [2, ст.23]. У свою чергу, Вінцент Кадлубек пише про «стовпи» лише на заході країни, на річці «Sali (Soławie)», на території сьгоднішньої Саксонії, на якій лежить місто Галле. Колись ця річка була границею між Німеччиною і Сербією, ще задовго до часів Болеслава.

Скажімо, у «Transakcji wojny chocimskiej» Вацлава Потоцького можемо натрапити на наступний фрагмент:

«Którym Chrobry Bolesław, gdy Rusina zeprze,
Żelazne granice postawi na Dnieprze,
Gdy Niemca, co w forticach i w swej ufał strzelbie,
Takiż kazał kolumny kopać i na Elbie», [9, ст.13].

Длугош частково наслідує Кадлубка, але додає ще «стовпи» на Дніпрі. Історик звертається до грецького міфу: «Następnie król Bolesław, naśladowując owego mocarza Herkulesa, który na krańcach Hesperii trzy wieże postawił, sam też w rzece Dnieprze, w tym miejscu, gdzie rzeka Suła do niej wpada, wbił słupy z litego żelaza, podobno do dnia dzisiejszego istniejące, dla uwiecznienia nimi granic» [3, ст.5]. Античний мотив визначення кордонів знаходимо у польського письменника Юліана Урсина Немцевича. В одному зі своїх віршів він підкреслює, що Болеслав визначив не лише кордони Польщі, але й кордони Слов'янщини: «Słowiańską ziemię swoim uczyniwszy krajem

Kładł kresy swym zaborom Alcida zwyczajem
Stawiać w Elby i Dniepru nurtach zadziwionych
Żelazne słupy» [8, ст.165].

Романтики польської літератури також зверталися до питання кордонів Польщі. Для прикладу, у Міцкевича географія і карта країни стали невід'ємною частиною письменницького досвіду. Він писав: «Jego [Bolesława] słupy żelazne wbiły się mocno w pamięć narodu i są kardynalnymi punktami popularnej mapy Polski» [7, ст.80] Цікавою є інтерпретація Ігнація Красінського щодо легенди про «стовпи» Болеслава у творі «Rozmowy zmarłych» (1798): «Bolesław: Lepiej stawiać słupy wśród rzek na znak zwycięstwa i szczerbić mieczem drzwi dobytego miasta, niż zamki stawiać, bez których się naród waleczny obejść może. Kazimierz: Gdybym był te słupy znalazł, przebaczyć, iż kazałbym je natychmiast z rzek wyjąć, żeby nie przeszkadzały spławom zboża i towarów» [6, ст.29-30].

Що ж це були за «стовпи», і чому вони привертали стільки уваги письменників і хронікарів, намагалися дізнатися і історики. Францішек Равіта-Гавронський розпочинає свій твір коротким вступом, властивим для письменника. Дослідник

творчості історика, Е.Коко, вказував на його манеру вставляти у творах розбудований коментар, для вираження своїх поглядів та думок. «On [historyk] musi dać czytelnikowi nie tylko fakty prawdziwe, krytyką, o ile możliwości, oczyszczone, ale dać mu także rozumowane pojęcie o tym, jakim w istocie był ten okres w dziejach i czym był w państwie, dla państwa, w polityce wewnętrznej i zewnętrznej, czyli, mówiąc krótko, wytłumaczyć pewne zjawiska dziejowe. Wytłumaczenie tych zjawisk nie tylko nie powinno być subiektywne, ale powinno wynikać bezpośrednio z faktów, z którymi historyk zapoznał czytelnika» [5, ст.17]. Отже, Гавронський розпочинає оповідь введенням в архаїчному стилі, посилаючись на часи Нестора Літописця. «nacznem powieść siju» [10, ст.5]. Як і більшість його попередників, письменник у своїй гавенді про кордони Речі Посполитої звертається до хронік Галла і Длугоша. У характерний для автора спосіб, зустрічаємо пояснення для чого письменник подає у творі цитати в оригіналі, і що вони означають. «Powyższe ustępy przytoczyliśmy w całości, aby czytelnik mógł je mieć ciągle przed oczyma, gdyż staną się one punktem wyjścia dla rozprawki niniejszej» [10, ст.6]. Вже у вступі автор подає умовні межі кордонів Речі Посполитої, для того аби читач відразу ж охопив тему твору, і розумів значення назви. Маємо кілька пунктів виходу, у яких Галл пише: «... który (Bolesław), i na rzece Sali..., słupem żelaznym granice Polski nakreślił»; у свою чергу Длугош у 1008 році пише: «w tym miejscu, gdzie rzeka Szula łączy się z rzeką Dnieprem, z żelaza mocnego trzy słupy umieścił»; «Bolesław i na rzece Szolawie, na Zachodzie, trzy umieścił»; вже у 1016 році у Длугоша з'являється наступна згадка: «na rzece Ossie, która Polskę i Prusy rozdziela, ślad wieczny kolumnę mianowicie żelazną pośrodku rzeki» [10, ст.6].

Твір поділений на три частини, у кожній з яких автор виділяє основну думку, ставить питання, на які сам відповідає. У першій частині автор подає легенду церкви святого Миколая на Аскольдовій могилі. Сьогодні на її місці знаходиться українська греко-католицька церква святого Миколая Чудотворця. Початки історії цього місця сягають князювання угорських витязів Аскольда і Діра. Власне назва «Аскольдова могила» пов'язана з легендою про вбивство двох братів. Гавронський подає частину легенди, пов'язану з історією життя князів, вказуючи на їхній похід Дніпром з Новгороду у 864 році. Аскольд і Дір, будучи у Візантії, прийняли християнство, а приїхавши у Київ осіли на місці, яке сьогодні називають Аскольдовою могилою. При хрещенні Аскольд отримав ім'я Миколая. Повернувшись до Києва, як пишуть хроніки, він збудував церкву святого Іллі, на Поділлі. У 882 році до місця, де осіли князі, підплив Олег, опікун малолітнього Ігоря, сина Рюрика. Легенда говорить, що з собою взяв дружину на 200 човнах, обманом викликав Аскольда і Діра і сказав їм: «wy nie jesteście ani książęta, ani książęcego rodu i wskazał Igora – oto jest książę». Згодом Олег вбив князів, владу Києва захопив, а пізніше передав Ігорю. Його дружина Ольга у 955 році прийняла християнство у Константинополі і повернувшись тут же осіла, мала свій терен – Ольжин двір, і збудувала церкву святого Миколая, від першого імені князя-християнина в Києві. Внук Ольги – Володимир, у 988 році прийняв християнство, як державну релігію. Якщо повернутися до питання хрещення Аскольда, і імені, яке він при цьому отримав, знаходимо цікаву версію щодо місця, де міг хреститися Аскольд (якщо це не відбувалося у Царгороді). Сьогодні дослідники пишуть, що у літописах да-

тованих 867 роком йдеться про похід князя Аскольда на болгар, які прийняли хрещення від Константинополя у 863 році. Язичницька опозиція в Болгарії не могла примиритися з хрещенням своєї країни, постійно повставала та закликала поганських іноземних князів до втручання, зокрема і русів. Погани потерпіли поразку, а князю Аскольду болгарський правитель Борис-Михаїл, очевидно, запропонував мирну угоду, однією з умов якої була вимога, щоб руський князь та його дружина прийняли християнство. Це ліквідувало б загрозу, що в майбутньому руси знову підтримають болгарських язичників. Таким чином, хрещення Аскольда могло відбутися у Болгарії під час походу 867 року. Що стосується вибору християнського імені руським князем, то він дійсно міг обрати ім'я на честь Папи Миколая. Це могло статися у першу чергу, тому що у 867 році в Болгарії князя Аскольда міг хрестити лише латинський священник. А все тому, що у 866 році князь Борис, незадоволений відмовою Константинопольського патріарха Фотія висвятити для Болгарії незалежного єпископа, звернувся по допомогу до Риму і вигнав грецьких священників. Восени цього ж року Папа Миколай I прислав до Болгарії місію на чолі з єпископом Формозою Портуенським, котрий перевів болгар на латинський обряд і, мабуть, охрестив Аскольда. При цьому руський князь міг бажати, щоб його хресним батьком став Папа Миколай [1, ст.8]. Проте, гіпотеза про Аскольда-Миколая жодним чином не представлена в руських літописах. У будь-якому випадку, Гавронський пише про ім'я Аскольда-Миколая як таке, що той отримав при хрещенні. Окрім церкви, у 1039 році поруч з'явився монастир з тим же іменем. У свою чергу, автор говорить про певні розбіжності, які можуть виникати, оскільки час проходить і сьогоднішній читач може отримати і дослідити нові дані легенди становлення церкви: «Jeżeli przyjmujemy, że cerkiew i klasztor św. Mikołaja powstały w pięć lat (boda) po przyjęciu chrztu przez Olgę, to w pięćdziesiąt lat potem możemy obserwować dalsze modyfikacje legendy o św. Mikołaju», - знову ж таки, Гавронський вказує на джерела, якими користувався при обґрунтуванні даної легенди, посилаючись на: «Należy pamiętać zawsze o tym, że mamy na uwadze podanie, legendę, a nie historię, i że nie mamy na podstawie dokumentów, lecz faktów jedynie musimy doszukiwać się ziarnka prawdy...» [10, ст.13]. Письменник більше користувався українськими джерелами, і сягаючи до київської легенди вказує на другу згадку, яка з'явилась через 80 років після першої. Невідомий для нас автор говорить, що Мстислав Володимирович Мономах у 1113 році полював на одній з ділянок Києва і посеред ночі заблукав у лісі. Блукаючи, побачив світло, наблизився до нього і помітив на високому «пеньку» дерева образ святого Миколая, при самій дорозі. Надавши цьому міфічного значення, Мономах у тому місці поставив церкву, переніс до неї образ святого Миколая і побудував чоловічий монастир.

Друга частина твору носить скоріше характер історичної довідки, вже у назві автор вказує на тему, яку досліджуватиме: «Trochę historii o cerkwi i monasterze św. Mikołaja». Після згадки про церкву невідомим автором у XIII столітті у книзі київських монастирів, помічаємо точну згадку про існування тоді вже чоловічого монастиря святого Миколая у 1411 році. Про це свідчить постскрипtum, зроблений у Євангелії, яка колись знаходилася у тому монастирі: «Sowerszisia kniga sija ewangelje... w obitielei... Nikoły poweleńjem inoka Jony Bolakirewa» [10, ст.15].

У цій частині гавенди, Гавронський виступає як історик, ставлячи наступні питання і даючи на них відповідь: коли монастир змінився на чоловічий? Чи з часів Мстислава Володимировича? Надалі існування монастиря, який носив назву Пустинного Миколая, підтверджується у документах польських королів. Монастир продовжував видозмінюватись. Він існував на Аскольдовій могилі майже до кінця XVII століття (1690-1696). У 1690 році Іван Мазепа заклав фундамент під церкву святого Миколая, на узгір'ї між Печерською Лаврою і Аскольдовою могилою, а близько 1696 року старий, дерев'яний монастир святого Миколая перенесли до великої церкви Мазепи. При спуску до Аскольдової могили, стояв «якийсь стовп», - про який автор говорить трохи згодом. У 1715 році київський генерал-губернатор Голіцин на місці розваленого «стовпа» побудував невелику церкву, у яку переніс образ святого Миколая зі «стовпа». У 1831 році імператор Микола I скасував монастир при церкві Мазепи, наказав перенести його до Голіцинської церкви, церкву Мазепи переформували у військовий монастир. З того часу, і до часу автора, церкву Мазепи називали Великим Миколаєм, а Голіцина – Малим, або «Стовпом».

Аналізуючи письменницький доробок Гавронського, бачимо що у працях часу середньовіччя він протиставляє не стільки окремі постаті, скажімо Болеслава і Ярослава, але дві приналежні держави до окремих цивілізаційних систем - Польщу і Русь. Варто зауважити, що письменник утворює з окремих подій, а також історичних постатей причину для підняття ідей загальнішої натури, часто сучасної. Пропорції між вірогідністю історії і творчим вимислом не поширюються однаково у всіх творах Равіти. Підходячи до основної мети написання гавенди, тобто питання про «стовпи», які окреслювали кордони Речі Посполитої, автор зробив крок у давні часи. Упустивши згадки про «стовпи» у перших двох частинах гавенди, та для чого власне була потрібна оповідь про монастир, церкву і Аскольдову могилу, ми знаходимо головне. Разом з цими легендами пов'язують історію про «стовп». Пригадаємо, що Гавронський подав легенду про князя Мстислава, котрий заблукав у лісі, але дивним чином знайшов вихід з допомогою образу святого Миколая, який з'явився на «стовпі». Наступним місцем згадки був монастир Мстислава, який він збудував на честь дива, яке з ним сталося. Сягаючи до літописів час від часу зустрічаються похідні назви від «Słup» - słupowy, słupski, про які пише Гавронський. Проте тогочасні хронікарі не надавали їм реального значення. Але місцевість та набувала назви, похідної від слова «стовп». «Tam gdzie była Długa niwa, należąca drogą zamiany z monasterem Peczerskim do monasteru św. Mikołaja, las ustępuje powoli i tworzy się osada monasterska, będąca pod jurysdykcją metropolitalną, zwana Stołpcy» [10, ст.18]. У 1613 році митрополит Іпатій Потій захопив цю осаду, рахуючи її територією монастиря. Коли ж на тому місці у XVIII столітті стала частина містечка, то збереглася лише назва «słup», що цікаво саме у польській формі, а не у селянській чи російській «stowb-stołp». У половині XVII століття архідиякон Павло Халєбський або Алеппський, як його згадає у гавенді Гавронський, подорожуючи із Дамаска через Анталію, Стамбул і Констанцу до Московського царства двічі перетнув Україну — від Рашкова до Путивля та у зворотному напрямку: це був один із головних маршрутів, які з'єднували Росію з

Османською імперією. Результатом його вражень стали дорожні нотатки. В одній із нотаток він подає опис стовпа: «Naprzeciw wrót, wiodących do monasteru święto Mikolskiego (św. Mikołaja na Mogile Askolda) – писав – przy drodze, wiodącej z Kijowa do monasteru Peczerskiego, stoi słup z białego kamienia, a na nim złocisty obraz św. Mikołaja, znak monasteru». [10, ст.19] Слід пригадати, що спочатку образ, який побачив Мстислав Володимирович у лісі був на «пеньку», а тепер архidiaкон описує його вже на «білому камені». З цього приводу Гавронський робить припущення щодо виникнення каменя, оскільки поблизу Києва міг бути лише граніт. Тоді ж для Павла цей «стовп» видався знаком монастиря, хоча основним знаком як римо-католицької, так і православної церков завжди залишався хрест. З цього можна зробити висновок, що у тому місті «стовп» стояв з іншою метою. У 1682 році, а саме через 27 років після візиту Павла Алеппського і його батька Патріарха Макарого до Києва, йшла мова про повернення Києва до Польщі, - московська влада наказала описати місто, що і зробив Новгородцев. У своєму описі він вказав: «Od bramy, wiodącej na Pieczersk – пише – dziś wylot ulicy Starożytomierskiej – przez pola wiodące do monasteru Peczerskiego do słupa z kamienia, stojącego naprzeciwko monasteru św. Mikołaja Pustynnego, odległość wyniesie 180 sążni. Słup kamienny stoi wśród pola, a na nim obraz św. Mikołaja cudotwórcy» [10, ст.21].

Гавронський будує твір, аналізуючи джерела, літописи. Варто сказати, що письменник застосовує герменевтичний метод, пояснюючи їх. З іншого боку, питання автор міг ставити і читачам, будуючи певним чином їх як риторичні, на які особисто відповіді не отримував, але давав думки для роздуму: «Cóż to był za słup tajemniczy? Czy nie da się on utożsamić z pniem, na którym Mściśławowi ukazał się obraz św. Mikołaja? Jeśli to był «słup z białego kamienia», o którym nikt nie umiał nic powiedzieć, to kto go kazał postawić i dlaczego na tem miejscu?»

У подальшому письменник намагається обміркувати і знайти істину, чи був той стовп з дерева зроблений, чи з каменю, і хто його туди поставив - відсутня згадка про його значення, а отже, не мав він визначеної мети. У певних випадках «стовпи» мали дещо символічне значення, незважаючи на те, чи з каменю зроблені, чи з дерева. Як у часи середньовіччя, так і сьогодні, не надаючи цьому великого значення, всі ми ставимо «стовпи» чи кладемо граничні камені на межах свого поля. «Dwa państwa, dwa władania oddzielają się od siebie słupami, kolumnami granicznymi, które dla trwałości bywają z kamienia budowane» [10, ст.24]. Якби не було, «стовпи» завжди були символічними знаками володіння, вони могли зникати, руйнуватись, але завойовані землі залишаються в межах їх місця розташування. Якщо ж звернутися до етимології слів, колись слово «рієń» розумілось, скоріше, з огляду на форму, а не матеріалу. Тобто, ані Гавронський, у час коли писав гавенду, ні ми не можемо стверджувати, що «стовп» зроблений був з дерева, оскільки значення слова сьогодні могло деформуватись. Говорить письменник і про зовнішню подібність «стовпа» з баштою, про що стверджувало населення. І все таки, залишалися «стовпи» граничними знаками і не носили жодного іншого значення, аніж визначення меж своїх кордонів. Письменник звертається до поеми Себастьяна Закжевського «Pruskich wojen rewolucja, która się stała roku 1626», яка розповідає про наїзд шведів на польську Померанію сьогодні, то «Słupsk» про який говорить

автор поеми, на річці «Słupa», лежав за 17 км від Балтійського моря. Власне тут, «стовп» вказує на східний кордон Польщі і польського володіння, і абсолютно нікого не цікавить хто і коли його поставив, адже свою ціль він виконує. Муровані граничні «стовпи» ставили на заході і звідти їх запозичила Польща.

Гавронський вказує на потребу розмежування «стовпів» і «кордонних стражниць», які використовували для оборони міста від ворога і мали вони лише це значення. Робили їх з дерева, як на південній Русі, або з каменю. Могли бути рухомими, а могли – сталими і з'єднаними з помешканням стражника. Населення називало їх вежами, а місцевість «Stróžami». Натомість «стовпи» були єдиними граничними знаками. Ще у XVI столітті ставили їх вздовж річки, струмка, бору. Де була річка, вистачало одного двох стовпів, щоб позначити місце володіння, границя якого могла означати перемогу у певній битві, або ж з невідомої для нас причини. Такий кордон можна знайти зі сторони річки Буг. Вона була спірною між Руссю і Польщею, хоча скоріше між Рюриковичами і Польщею.

Із граничним стовпом був пов'язаний символ права, могутності, влади, сили, який настільки вкарбовувався в пам'ять, що навіть коли кордони змінювались і стовпи руйнувались населення довго пам'ятало той знак. Східний кордон Польщі за часів Пястів, зі сторони Волині, охоронявся цілим рядом «grodów Czerwieńskich» через які вела дорога у глибину Польщі. На тому кордоні, безсумнівно, вже за часів Болеслава Великого, а може ще до часів його правління, виникли «вежі-стражниці» і «стовпи» як сліди державних кордонів зі сходу у X або XI столітті.

У 1018 році Болеслав пішов на Київ і здобув місто. Здобуття Києва мало величезне значення для сучасників. Болеслав фактично став володарем краю. У ті часи це був останній кордон Європи. Не має сумнівів, що Болеслав вбивав «стовпи» не у річках, а над ними, що в принципі не має значення, але як Галл, так і Длугош пишуть про залізні стовпи. Гавронський обмірковував питання матеріалу, з якого вони були зроблені. Якщо стовпи були залізними, то лише над Оссою і Зальєю, оскільки там цей матеріал був поширений. Над Бугом і Дніпром, натомість, вони були з каменю. Тому можна стверджувати, що «słupy żelazne» були скоріше метафорою, символом могутності. Що стосується Дніпра хронікарі докладно не вказали місця, де вбиті «стовпи» Болеслава. Спочатку Длугош говорить, що «стовпи» стоять на сході, далі: на річці Дніпро, у тому місці, де річка Шуля зливається з Дніпром. Але знову ж таки тут виникає питання, де знаходиться згадана річка Шуля? Письменник досліджує розташування річки Шулі. Відома річка «Suła», але відомостей про «Szule» не має. Знаємо, що Болеслав повернувся з Києва, у степах печенігів і половців не був, ніколи з ними не воював, а тому і не мав необхідності ставити вічних граничних знаків, тим більше, що Длугош додає, «стовпи» ті «rodzeń dzisiejszy, jak ludzie twierdzą, istnieją». Відомо, що загадковий «стовп», який дав назву місцевості, а пізніше монастирю, простояв аж до XVIII століття знаходився на узгір'ї Аскольдової могили.

Питанням цілісності кордонів Речі Посполитої цікавилися письменники та історики різних часів та епох. Очевидно, що не один дослідник намагався визначити початки граничних меж Польщі. Корисним джерелом для сучасного літературознавства стала праця Францішека Равіти-Гавронського, який у своїй гавенді

використовував напрацювання сучасників, а також хроніки середньовіччя, проте додаючи у текст власні думки, непідкріплені реальними фактами. Передусім, можна згадати хроніку Галла Аноніма, Вінцента Кадлубки, Нестора Літописця та ін.. Звісно, важко стверджувати, що автор дійшов до істини, і подав реальне значення «стовпів» Болеслава Великого для Польщі. Варто зауважити, що час написання гавенди і джерела якими користувався Гавронський мають певну часову відстань, і те значення, яке вони мали тоді, для автора могло бути абсолютно безцінним. У свою чергу, сучасні дослідження зробили ще не один крок вперед і розуміння, яке ми маємо сьогодні може цілком відрізнятись від тогочасного. Тому, варто лише відзначити намагання автора подати зрозумілий для сучасного читача матеріал, і ідеї для дослідження історії рідного та сусіднього краю. Не потрібно забувати, про легенди, які з часом формували все нових героїв і сюжети, виходячи з періоду дослідників, адже перш за все на нас впливає час, в якому ми живемо, і минуле на яке орієнтуємося.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Качковский Л. Загадка христианского имени князя Аскольда. — День, №24, 2000, с. 8.
2. Gall Anonim. Kronika polska, przeł. R. Grodecki. Wrocław, 2008. S. 23.
3. Długosz Jan. Roczniki czyli Kroniki sławnego Królestwa polskiego, przekł. zb. - Red. J. Dąbrowski. T. 1. Warszawa, 1962. S. 335.
4. Kadłubek Wincenty. Kronika polska, przeł. B. Kürbis. S. 5.
5. Koko E. Franciszek Rawita-Gawroński o problemach metodologicznych i swoim piarstwie historycznym. - Wielokulturowe środowiskohistoryczne Lwowa w XIX i XX w., pod red. J. Maternickiego. Rzeszów, 2004. S. 200.
6. Krasicki Ignacy. Rozmowy zmarłych. Warszawa 1978. S. 29–30.
7. Mickiewicz Adam. Dzieła. - Wydanie Rocznicowe, T. VII. Warszawa, 1999. S. 80.
8. Niemcewicz Julian Ursyn. Władysław pod Warną. w: tegoż, Dzieła poetyczne, wierszem i prozą. - Wyd. J.N. Bobrowicz, T. 5. Lipsk, 1938. S. 165.
9. Potocki Waław. Transakcja wojny chocimskiej. - Wyd. S. Przyłęcki. Lwów, 1850.
10. Rawita-Gawroński Franciszek. Słupy Bolesława Wielkiego w Kijowie. -Czas. Kraków, 1916. S. 40.